

5.1 Antika, kaip įkvėpimo šaltinis

1. Perskaitykite mitą ir atsakykite į klausimus.

Orfėjo ir Euridikės mitas

Orfėjas, mūzos Kalijopės, globojusios epinę poeziją, ir Apolono sūnus, buvo didis dainius, pirmasis pradėjęs giedoti hegzametru. Kai Orfėjas, skambindamas kitara, užtraukdavo giesmę, nutildavo vėjai, nustodavo bangavusi jūra, liūtai romiai išsitiesdavo šalia stirnų, medžiai į jį, tarsi į saulę, nukreipdavo savo lapus, žolynai – žiedus, o žmonės – širdis.

Orfėjas buvo vedęs nimfą Euridikę. Deja, netrukus po vestuvių jai įkirto gyvatė, Euridikė mirė, ir jos vėlė nukeliavo į požemio pasaulį. Nepaprastai mylėjęs žmoną, Orfėjas kentė begalinį sielvartą. Jis susirado į požemius vedantį urvą ir nusileido prie Acheronto upės, per kurią aplūžusiu luotu vėles į Hada kelia senas valtininkas Charonas.

Sužavėtas Orfėjo dainos, Charonas nedvejodamas perkėlė jį per Acherontą. Išgirdusi Orfėją giedant, apstulbo visa niūrioji Hado karalystė: lyg pakerėtos klausėsi vėlės, nurimo dundančioji Stikso upė, nustojo tekėjusi užmarštis upė Lėtė, kurios vandens paragavusios vėlės pamiršta Žemės gyvenimą, liovėsi vaitoti aimanų upė Kokitas, nebespjaudė ugnimi Flegetonto upė.

Sizifas, metęs darbą, atsisėdo ant savojo akmens, pusdievis Tantalas pamiršo jį kankinusį alkį ir troškulį, ir net palaimintųjų buveinės – šviesių ir žalių Elisijo laukų – vėlės paliko savo pramogas.

Orfėjas dainomis sugraudino požemio karalienę Persefonę ir nepermaldaujamą karalių Hadą. Jie leido išsivesti Euridikę į Žemę. Požemio sargas – trigalvis šuo Kerberas – gyvatėmis apaugusiu kailiu nė neamtelėjo Orfėjui ir Euridikei einant pro šalį.

Tačiau Orfėjas, nors buvo didis dainius, kaip ir daugelis mirtingųjų, nepajėgė kovoti su savo meile ir ilgesiu. Hadas buvo įsakęs jam neatsigręžti į Euridikę, kol nepasieks saulės šviesos. Orfėjas neiškentė – kelio viduryje grįžtelėjo. Ir Euridikė visiems laikams dingo mirties karalystėje.

Nuo to laiko Orfėjas dainavo tik liūdnas dainas. Tokias liūdnas, kad klausydamiesi verkė ne tik žmonės, bet ir akmenys.

Orfėjas žuvo užmėtytas akmenimis ir sudraskytas į gabalus dievo Dioniso garbintojų – mainadžių, arba bakchančių. Jo kūno dalis surinko ir palaidojo mūzos. Žuvusį Orfėją apraudojo žvėrys ir paukščiai, miškai ir uolos.

1. Ką reiškia šie žodžiai? Remkitės jums prieinamais žodynais arba jau turimomis žiniomis:

hegzametas
kitara
vėlė
užmarštis
aimana
garbintojas

Jeigu pasitaikė daugiau nežinomų žodžių, būtinai juos išrašykite ir išsiaiškinkite.

2. Kokia šio mito pagrindinė **tema** ir **mintis**?
3. Kokios **problemos** iškeliamos mite apie Orfėją ir Euridikę?

5.1 Antika, kaip įkvėpimo šaltinis

Graikų mitai, Antikos epocha visais laikais buvo ir yra įkvėpimo šaltinis rašytojams, dailininkams, skulptoriams. Ne išimtis ir lietuvių poetai.

2. Raiškiai perskaitykite Juditos Vaičiūnaitės eilėraščio „Orfėjas ir Euridikė“ ištrauką ir atlikite užduotis.

Orfėjas ir Euridikė

<...>

Orfėjas

Nugairintas peronų, prielaukų,
aerodromų vėjo,
raketos sprogitu kurčiam vidurnakty
surikęs
šaukiu tave.

Man teko rolė juodojo Orfėjo –
aš raudu rausvaplaukės Euridikės.

Ir mano vyriška rauda begarsė ir grasi.
Ji dusina ir veržias. Ir nė kiek nekeista,
kad saksofono gerklėje užgimęs gar-
gesys
išauga į laukinę juodą aistrą.

Kas vakarą visam pasauliui groju
(kol vėl nustelbs mane
nykus maištaujantis džiazbandas)
už metalinių instrumentų lyg už grotų,
visas vienatvės būsenas išbandęs.

Praauga mano šauksmas
bokštus ir kalnagūbrių viršūnes
ir grįžta kuždesiu rūke neaiškiai, tykiai.
Jis sukrečiantis –
atgarsio, šešėlio panašumas
į tavo prarastą paveikslą...
Euridike!

Euridikė

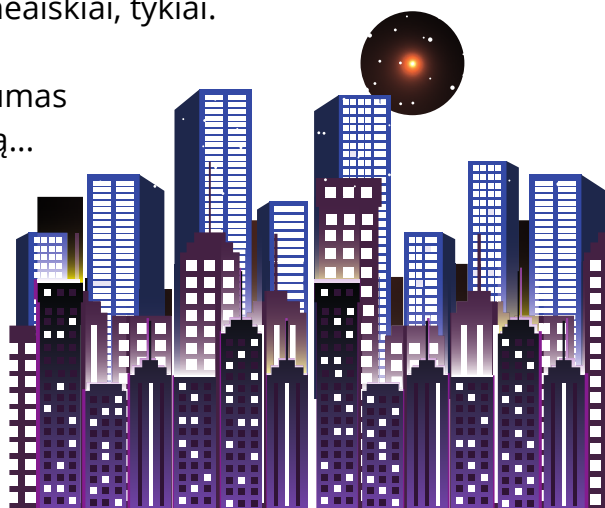
Aš pragare. Manęs nešauk. Aš neišgirsiu.
Aš tavo skausmo jokia atgaila nebe-
išpirksiu.
Aš nenutrinsiu rentgenu išdeginančių
pirštų.

Šį sykį jie paskyrė man devintą ratą –
reklamom akinantį, neaprepiamą paros
kvadratą
ir karuselės greity besiliejančias spal-
vas...
O tiltai ir tramvajai pragariškai trata.

Gyvenimas dabar triukšmingas kaip be-
protnamis.
Apšviestas girtas pragaras.
Tik durys liko praviros...

<...>

Judita Vaičiūnaitė

5.1 Antika, kaip įkvėpimo šaltinis

*Judita Vaičiūnaitė
1937–2001*

Klausimai ir užduotys.

1. Pasidomėkite J. Vaičiūnaitės biografija.
2. Ar eilėraščio „Orfėjas ir Euridikė“ ištrauka kaip nors atspindi poetės gyvenimą? Kodėl taip manote?
3. Į kokį laikotarpį ir vietą poetė perkelia mito apie Orfėją ir Euridikę veiksmą? Argumentuokite.
4. Palyginkite šio eilėraščio ištraukos ir mito nuotaiką.
5. Kaip perteikiama Orfėjo ir Euridikės būseną?
6. Ar Orfėjas ir Euridikė analizuoja save ir savo jausmus? Atsakymą pagrįskite.
7. Kokią ateitį sau pranašauja Euridikė? Kodėl ateitis turi būti būtent tokia?

Patiems smalsiausiems!

O štai taip Euridikės išvedimą iš požemio karalystės vaizdavo vienas iškiliausių Baroko laikotarpio dailininkų – Piteris Paulius Rubensas.

Peter Paul Rubens (1577–1640), Orfėjas ir Euridikė

